

NEGYVEN ÉVES A GYÓGYSZERÉSZET III. RÉSZ

Negyven évvel ezelőtt, 1957 májusában jelent meg először a „Gyógyszerészet”. Az évforduló alkalmából május 16-án ünnepi előadást és szakpolitikai fórumot rendeztünk, melyre a Gyógyszerészet különszámát is megjelentettük A különszámban dr. Nikolics Károly, dr. Kedvessy György, dr. Rixer András, dr. Péter H. Mária, dr. Kovács László, dr. Brantner Antal és Hankó Zoltán egy-egy dolgozatát is közöltük. Sorozatunkban – részben e közlemények publikálásával – a negyven éves szaklapot köszöntjük [Első rész: Gyógyszerészet 41, 269–273 (1997); második rész Gyógyszerészet 41, 333–341 (1997)].

Gyógyszerészet 41. 402–404. 1997.

Gyógyszerészeti időszakos kiadványok Erdélyben

3000

Dr. Péter H. Mária

1919 decemberétől, Erdélynek Romániához való csatlósától kezdve az itt élő magyar orvosok és gyógyszerészek számára egyre csökkent a lehetőség, hogy az anyaországi szaktestületekkel, szaksajtóval a kapcsolatot fenntarthassák. Ugyanakkor a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemnek Szegedre való költözésével a tovább-

képzési lehetőségek is megszűntek. Ezen okoknál fogva 1920-tól az erdélyi és bánáti gyógyszerészek részéről több kezdeményezés történt magyar nyelvű illetve több nyelvű (román-magyar-német) szaksajtó megjelentetésére. Ezek rövidebb-hosszabb élettartamúak voltak, célkitűzéseik, jellegük, kiadójuk is gyakran változott.

I. táblázat

1919–1940 között Erdélyben megjelent, magyar nyelven (is) publikáló gyógyszerészeti szaklapok

Sorszám	Cím	Kiadó	Hely	Nyelv	Szerkesztő	Időszak	Gyakoriság
1	Pharmacia	Pharmacia-Gyógyszerész Iroda	Kolozsvár	R-M		1920. I. – 1920. VIII.	Összesen 13 szám
2.	Pharmacia-Gyógyszerész Újság	Pharmacia-Gyógyszerész Iroda	Kolozsvár	R-M	S. Nagy László (felelős szerkesztő) Molitorisz Pál (1920) Orient Gyula (1921) Krausz Elemér (1922) Murgu Ion (1923)	1920. IX. 15. – 1924. I. I.	kéthetente
3.	Pharmaco-Courrier	Erdélyi és Bánáti Alkalmazott Gyógysz. Szöv.	Kolozsvár, Szeben (1932–	R-M-N	Maiorescu (1922) Wonnesch M. (1922) Vértes Dezső (1923) Rehon Károly (1926) Benkő Gh. (1932)	1922. I. – 1932. XI	havonta
4.	Revista Farmaciei-Gyógyszerészeti Folyóirat	Rom. Gyógysz. Ált. Egyesület Erdélyi és Bánáti Szakcsoportja	Kolozsvár	R-M-(N)	Nagy Samu	1923. VII. 1.– 1928. VI. 15.	kéthetente, 1928-ban havonta
5.	Archiva Farmaciei-Gyógyszerészeti Archívum	Rom. Gyógysz. Egy. Erdélyi és Bánáti Tagozat	Kolozsvár	R-M	Orient Gyula	1925	összesen 2 szám
6.	Buletinul asociati-ei Farmaciștilor (1928–1931) Buletinul Farmaciei Pharmacia (1931–1934) Pharmacia (1934–40)	Romániai Gyógyszertár-tulajdonosok Orsz. Egy. Erdélyi és Bánáti Tagozata	Kolozsvár	R-M	Mózes Károly	1928. I. 1.– 1940. III.	kéthetente
7.	Farmacia	Erdélyi és Bánáti Gyógysz. Szakmai Tájékoztató Bizottsága	Kolozsvár	R-M	Goina Teodor	1930. XI. 15.	csak 1 szám

Jelmagyarázat: R = román; M = magyar; N = német

Az erdélyi és bánáti gyógyszerészek különböző szövetségeinek, egyesületeinek védnöksége alatt 1919–1940 között hét olyan gyógyszerészi szaklap jelent meg, amely magyar nyelven (is) közölt cikkeket, referátumokat, híreket [2, 3] Ezek adatai az **I. táblázatban** találhatóak.

Ugyanebben az időszakban az anyaországi gyógyszerészi évkönyvek, zsebnaptárak mintájára 1921-ben jelentette meg Marosvásárhelyen Nagy Jenő „Gyógyszerészek czimtára és zsebnaptára I. évf.” című könyvecskéjét, majd 1922–1923-ban Kolozsváron 3 nyelven adták ki az *Almanachul farmaceutic – Gyógyszerészek zsebnaptára – Pharmazeutischer Almanach* (II.–III. évf.) című könyvet Molitórisz Pál és Nagy Jenő szerkesztésében. Ezek értékes adatokat szolgálnak az akkori gyógyszerésztársadalom egyesületi életére vonatkozóan, ugyanakkor közlik a gyógyszerárak és gyógyszerészek adatait is [8].

1940–1944 között Észak-Erdély gyógyszerészei számára ismét hozzáférhetőek lettek a magyarországi szak egyesületek és az általuk megjelentetett folyóiratok, évkönyvek és egyéb kiadványok. A Dél-Erdélyben maradt magyar anyanyelvű gyógyszerészek részére pedig csupán a román nyelvű szaksajtó állt rendelkezésre.

Az 1944-es hatalomváltás után az erdélyi gyógyszerészet területén is gyökeres változások történtek. Ezek közül az egyik legjelentősebb esemény a magyar tannyelvű egyetemi gyógyszerészképzés újraindítása volt, ami a kezdeti bizonytalanság és vita után végül 1948-ban Marosvásárhelyen az *Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet* keretében az önálló Gyógyszerészeti Kar létrehozásával valósul meg [1, 4]. Ennek következtében Marosvásárhelyen a magyar nyelvű szakképzésen kívül kialakultak a továbbképzéshez, a szakirodalom műveléséhez, az egyesületi élet újraindításához szükséges feltételek. A második jelentős esemény, ami az egész romániai gyógyszerésztársadalmat érintette, az 1949. évi áprilisi gyógyszerár-államosítás volt. Ennek következtében átszerveződött a gyógyszerártári hálózat, megyei egészségügyi osztályok és gyógyszerárvállalatok (Centrofarm) jöttek létre.

Ilyen előzmények tették lehetővé, hogy 1956-ban Marosvásárhelyen magyar nyelvű gyógyszerészeti szaklap jelenjen meg *Értesítő* címen az akkori Magyar Autonóm Tartomány Egészségügyi Osztálya, a marosvásárhelyi Gyógyszerészeti Kar, a Gyógyszervállalat és az Orvostudományi Társaság Gyógyszerészeti Szakosztálya védnöksége alatt, a Magyar Autonóm Tartomány Egészségügyi Nevelési Háza kiadásában. 1956-ban két szám jelent meg, 1957-ben három, ezek közül az utolsó *Gyógyszerészeti Értesítő* címen. Bár e folyóirat rövid életű volt, jelentősége, hasznossága kétségtelen. Értékét növeli az a tény is, hogy megjelenésének egy rövid szakaszában egyedüli magyar nyelvű gyógyszerészeti szaklap volt [5, 7].

A lap főszerkesztője Kacsó Albert tartományi főgyógyász, aki előbb (1956) egy 10 tagú, majd később (1957) egy 13 tagú bővített szerkesztőbizottságot irányított. Ezek tagjai nagy tapasztalatú gyakorló gyógyszerészek és a Gyógyszerészeti Karon oktató tanárok voltak: Ajtay Mihály, Ádám Lajos, Friedmann Sándor, Hankó Zoltán, Mártonfi László, Nagy Őrs, Rác Gábor, Sarudi László, Soós Pál, Vajna Imre. A bizottság a szomszédos megyék

1–1 főgyógyászával bővült Csutak István, Deér Kálmán, Hecser Vilma személyében.

Az első számban Kacsó Albert főszerkesztő így körvonalazza a lap célkitűzéseit: „*A most megjelenő Értesítő az elméletnek a gyakorlathoz való kapcsolását kell szolgálja. Értesítőnk elsősorban a gyakorló gyógyszerésznek kíván segítséget adni mindennapi munkájában felmerülő nehézségeinek megoldására és szorosabbá akarja fűzni a kapcsolatot a gyakorló orvos és gyógyszerész között.*”

A lapot díjmentesen juttatták el a tartomány területén levő egészségügyi intézményekhez, valamennyi körorvoshoz, gyógyszerészhez. A megjelent 5 szám terjedelme 232 oldal, ez 57 szakdolgozatnak adott helyet összefoglaló referátum, vagy eredeti közlemény formájában. A magyar nyelvű cikkek román nyelvű összefoglalóval jelentek meg, 2 dolgozat pedig románul, magyar összefoglalóval. A szerzők közt gyógyszerészeket (22), orvosokat (24), vegyészeket (7), fizikusokat (3) és biológust (1) is találunk. Ez a kiadvány sokoldalúságát bizonyítja. Hogy áttekinthet nyelvhessünk tartalmáról és érzékelhessük szerepét az erdélyi gyógyszerészetben, néhány jelentősebb dolgozat megemlítését szükségesnek tartjuk.

Kopp Elemér professzor, a farmakognózi tanszék vezetője több összefoglaló referátumban számolt be egyes gyógynövények (pl. anyarozs) termesztéséről illetve új, akkor még kevésbé ismertek (pl. Rauwolfia) hatóanyagairól. Feszt György, a gyógyszerészi tanszék vezetője a terápiába bekerült új gyógyszerek farmakológiájáról, terápiás értékéről közöl beszámolókat.

Eredeti közleményeket valamennyi számban találunk, s ezek főleg a Gyógyszerészeti Kar oktatóinak tudományos tevékenységét tükrözik. Mártonfi László a gyógyszerészeti kémiai tanszék és Soós Pál az analitikai kémiai tanszék vezetője új érték meghatározási módszereikről számolnak be. A galenika tanszék vezetője Hankó Zoltán gyógyszerkészítmenyek előállításáról és azok vizsgálatáról írt. Kiss Árpád a szerves kémia tanszékéről munkatársaival, Balogh László a fizika tanszékéről oktatóival egyes gyógyszereknek új előállítási lehetőségeit mutatja be. Nagy Őrs a klinikai gyógyszerészet vezetője és Bíró József a mikrobiológiai laboratórium vezetője antibiogramok készítéséhez szükséges tabletták előállítását írják le. Rác Gábor és Fűzi József a növénytan tanszékéről népgyógyászati gyűjtéseik adatairól számolnak be. Eperjessy Anna a biokémiai tanszék vezetője professzor asszony, valamint Hadnagy Csaba laboratóriumi főorvos a vitamin kutatás, az enzimaktivitás tárgykörébe tartozó kísérletes munkájukról számolnak be.

A gyógyszerészeti technológia rovatban a nagy tapasztalatú gyógyszerészek Ajtay Mihály, Horváth Tibor és Kornhoffer Vilmos, a mindennapi receptúrai munka ésszerűsítésére hívták fel a figyelmet. Az 1956-ban megjelent VII. kiadású Román Gyógyszerkönyv cikkelyeinek különböző szempontból való ismertetése Rác Kotilla Erzsébet, Mártonfi László és Hankó Zoltán nevéhez fűződik.

A szakmai továbbképzést szolgálta a különböző bel- és külföldi szaklapok közleményeinek referálása. Összesen 70 referátum jelent meg 26 folyóiratból, többek közt az *Acta Pharmaceutica Hungarica*, az *A gyógyszerész* (1956/6) és a *Gyógyszerészet* (1957/1) számaiból.

A szerkesztők szem előtt tartották a gyógyszerügyi segédszemélyzet szakmai továbbképzését is. Valamennyi lapszámban a Középkáderek továbbképzése című rovatba ilyen céllal *Ádám Lajos* a galenika tanszék tanára között cikkeket.

Egészségügyi nevelés címen is állandó rovata volt az *Értesítőnek Vilhelm András* a Marosvásárhelyi Közegészségügyi Intézet főorvosa hasznos, átfogó tanulmányt közölt a bélférgesség megelőzéséről.

Új gyógyszerek ismertetése, újítási kérdések, problémás, inkompatibilis receptek megoldását szolgáló javaslatok szinte minden számban találhatók. A tudományos élet hírei című rovatban az Orvostudományi Társaság Gyógyszerészeti Szakosztályának üléseiről és számos más szakmai rendezvényről közöltek beszámolót. Az újonnan megjelent szakkönyvekről (22) ismertetéseket közöltek.

E rövid életű romániai magyar nyelvű gyógyszerészeti szaklap az akkori körülmények közt nagy segítséget adott elsősorban a gyakorló gyógyszerészeknek, a gyógyszerügyi segédszemélyzetnek, sőt kórorvosoknak és a közegészségügy területén dolgozóknak is. Közleményeinek sokoldalúsága is hozzájárult olvasottságához, rövid referátumai pedig kitekintést adtak más országok szaklapjainak gyógyszerészeti vonatkozásaira. A lap indulásakor megjelent célkitűzéseinek eleget tett és csak sajnálatunkat tudjuk kifejezni, hogy nem maradhatott fenn huzamosabb ideig.

1955 májusában a marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet önálló folyóiratot indított *Orvosi Szemle* – *Revista Medicală* címen, ami magyarul és románul külön-külön kötetben jelent meg egymás tükörfordításaként. 1972-től összevonták és csak a román nyelvű kiadást folytatták, de az magyar nyelvű közleményeket is tartalmazott. Az első szám megjelenésétől kezdve szinte állandó jelleggel volt gyógyszerészeti rovata. 1991-től *Revista de Medicină și Farmacie* – *Orvosi és Gyógyszerészeti Szemle* lett a címe és a román, valamint a magyar nyelvű közleményeken kívül angol, francia vagy német nyelvűeket is tartalmaz.

1991-től ismét megjelenik az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvostudományi Szakosztályának kiadványa évente 1–1 kötettel *Orvostudományi Értesítő* címmel és a szakosztály évi tudományos ülészakán elhangzott dolgozatokat közli. Az eddigi 5 kötetben több gyógyszerészeti vonatkozású cikk is megjelent [6]. Magyar nyelvű gyógyszerészeti szaklap kiadására jelenleg még nincs lehetőség.

A romániai illetve az erdélyi magyar nyelvű gyógyszerészeti szaklap kiadására jelenleg még nincs lehetőség. A romániai illetve az erdélyi magyar nyelvű gyógyszerészeti Társaság lapjának, a 40 éves múltira visszatekintő Gyógyszerészeti Társaság kiadványára készült.

IRODALOM

- 1 *Barabás B., Péter M., Péter H. M. (szerk.)* A marosvásárhelyi magyar nyelvű orvos- és gyógyszerészképzés 50 éves. Kiadja a Teleki László Alapítvány, Budapest 1996. – 2 *Cucu V.* Erdélyi gyógyszerészeti folyóiratok I. A két világháború között. In: *Tankó A., Péter M. (szerk.)*: *Genersich Antal Emlékkönyv, születésének 150. évfordulója alkalmából.* – Adatok a romániai magyar orvosok és gyógyszerészek munkásságáról. *Genersich Alapítvány Budapest – Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvostudományi Szakosztálya, Marosvásárhely 1994.* – 3 *Monoki I.* Magyar könyvtermelés a román uralom alatt (1919–1940) II. kötet. *Hírlapok és folyóiratok.* Kiadja a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtára, Budapest 1941. – 4. *Péter H. M.* 120 éves a magyar nyelvű gyógyszerészképzés Erdélyben. *Gyógyszerészet* 36 (12), 765–767 (1992). – 5. *Péter H. M.* Erdélyi gyógyszerészeti folyóiratok II. A második világháború után. In: *Genersich Emlékkönyv* – 6. *Péter H. M.* Romániai gyógyszerészeti és gyógynövény vonatkozású folyóiratok 1990–1995 között. *Gyógyszerészet* 40 (1), 38–40 (1996). – 7. *Péter M., Péter Z.* A Marosvásárhelyen megjelent magyar nyelvű orvosi, egészségügyi és gyógyszerészeti folyóiratokról. *Orvosi Hetilap* 132 (4), 201–203 (1991). – 8. *Péter M., Péter Z.* Az 1919 és 1990 között Romániában megjelent magyar nyelvű orvosi-, egészségügyi- és határterületi önálló kiadványok jegyzéke. In: *Genersich Emlékkönyv.*

M. H. Péter: *Pharmaceutical periodicals in Transsylvania*

4300 Târgu Mureș (Marosvásárhely), Aleea Cornisa 20/14 – Románia

Patika Magazin

Hangpostafiók-szolgáltatásunkból **minden hónap 20-a után** értesülhet a Patika Magazin következő havi hirdetéseiről, így készleteit ennek ismeretében alakíthatja.

Telefon: (06-1) 34-34-718/26 mellék

Galenus Lapkiadó Kft.

1068 Budapest, Dózsa György út 86/b. Tel./fax: 142-8478, 122-5928, fax: 221-7515